

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ภูมิศาสตร์ ป.๖

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร. ณัฐพร ยวงเงิน

ผศ. จิตรภณ สุนทร

ผู้ตรวจ

นางชมชิต พรหมสิน

นางฉัฐรส พัฒนารมย์

นายสุปัญญา เขียนเจริญ

นายมนเณธรรม ทองมหา

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-203-948-5

รหัสสินค้า ๑๖๑๓๐๓๑

อักษ

www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร./แฟกซ์ 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่ : บริษัท ไทยรับเกลา จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

คำนำ

ด้วยทางกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เฉพาะสาระภูมิศาสตร์ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้เฉพาะความรู้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและบางอย่างก็คาดการณ์ได้ยากลำบาก จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้

ทั้งนี้ สาระภูมิศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทย นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบันและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทยเพื่อเตรียมพร้อมรับมือ ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย

การวางโครงสร้าง จะออกแบบให้เป็นหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน รวมถึงนำแนวคิดวิธีจัดการเรียนการสอน (Pedagogy) แบบสืบเสาะหาความรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geographic Inquiry) มาเป็นแกนในการนำเสนอ ซึ่งแต่ละหน่วยจะให้ทั้งองค์ความรู้ตามสาระการเรียนรู้ ปูพื้นฐานและช่วยพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ และกระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้ จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรกำหนดไว้

ผู้เรียบเรียง

คำแนะนำการใช้

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เล่มนี้ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด จัดทำขึ้นตามแนวทางการรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม รวมถึงสามารถใช้ทักษะกระบวนการ ความสามารถทางภูมิศาสตร์และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นและอธิบายความรู้ นำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยหนังสือเรียนเล่มนี้มีโครงสร้างสำคัญ ดังนี้

คำถามหลัก
ประจำเรื่อง
ระบุประเด็นต่าง ๆ
ที่ผู้เรียนนำมา
พิจารณาประกอบ
การศึกษาคำตอบ

ตัวชี้วัดและมโนทัศน์สำคัญ

เพื่อเป็นเครื่องมือนำทางผู้สอนและผู้เรียน
ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตร
กำหนดไว้

ภูมิศาสตร์น่ารู้

อธิบายความรู้เสริมให้แก่
ผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน
มีความรู้รอบตัวเพิ่มขึ้น

นำเสนอข้อมูลด้วยภาพ
Infographic แผนภูมิ
แผนผัง และคำบรรยาย
ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา
ได้ง่าย

QR Code
ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาด้วย QR Code
เพื่อรองรับการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล

รวบยอดความรู้
สรุปการเรียนรู้ให้ตรงคำถามด้วยแผนผังที่เข้าใจง่าย
ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละ
หน่วยการเรียนรู้ในภาพรวมได้

รู้เรื่องภูมิศาสตร์
เป็นกิจกรรมฝึกฝนทักษะ กระบวนการ และ
ความสามารถทางภูมิศาสตร์ตามแนวทาง Geo-Literacy
ผ่านการทำกิจกรรมแบบ Active Learning ให้ผู้เรียน
ได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในชีวิต
ประจำวัน

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประเทศของเรา

- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ศึกษาลักษณะทางกายภาพ ๓
- ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ๘
- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ๒๖
- การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ๔๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย

- ภัยพิบัติ ๔๕
- ลักษณะทางกายภาพกับการเกิดภัยพิบัติ ๔๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการดำเนินชีวิต ๖๗
- แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยอย่างยั่งยืน ๖๘

บรรณานุกรม

ประเทศของเรา

ประเทศไทยมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เราสามารถศึกษาข้อมูลลักษณะทางกายภาพได้จากแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ซึ่งลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย ล้วนส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ตัวชี้วัด

มฐ. ส ๕.๑ ป.๖/๑ สืบค้นและอธิบายลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม

มฐ. ส ๕.๒ ป.๖/๑ วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย

มฐ. ส ๕.๒ ป.๖/๒ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบันและผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง

มโนทัศน์สำคัญ

- แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ใช้แสดงข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย
- ภูมิภาค ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย และขณะเดียวกันกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทยด้วย
- การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพมีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากกิจกรรมของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

๑ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ศึกษาลักษณะทางกายภาพ

จากแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาและการค้นคว้าทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาลักษณะทางกายภาพ การสำรวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การทหาร การสร้างถนน

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์มีหลายชนิด ในระดับชั้นนี้จะกล่าวถึงเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ศึกษาลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ได้แก่ แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม

๑. แผนที่

แผนที่ เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ชนิดหนึ่งที่แสดงพื้นผิวโลก โดยการย่อส่วนและใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ลงบนวัสดุแบนราบ แผนที่แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

แผนที่อ้างอิง เป็นแผนที่ที่นำเสนอข้อมูลของสภาพพื้นที่ทั่วไป ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ

แผนที่เฉพาะเรื่อง เป็นแผนที่ที่นำเสนอข้อมูลเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น แผนที่รัฐกิจ แผนที่ป่าไม้

การใช้งานแผนที่ ผู้ใช้งานต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบสำคัญของแผนที่ ได้แก่ ชื่อแผนที่ ทิศในแผนที่ สัญลักษณ์ในแผนที่ มาตราส่วนของแผนที่ และสีที่ใช้ในแผนที่

องค์ประกอบสำคัญของแผนที่ โดยทั่วไป มีดังนี้

๒. รูปถ่ายทางอากาศ

รูปถ่ายทางอากาศ เป็นรูปที่ถ่ายจากอากาศยาน เช่น เครื่องบิน บอลลูน อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) มีทั้งรูปที่ถ่ายลงมาในแนวดิ่งและรูปที่ถ่ายลงมาในแนวเฉียงกับพื้นผิวโลก รูปถ่ายเหล่านี้จะแสดงให้เห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏบนพื้นผิวโลกในมุมกว้าง ใช้แสดงข้อมูลที่มองจากที่สูง เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจนตามความเป็นจริง

จากรูปถ่ายทางอากาศนี้ เราสามารถแปลความหมายได้ด้วยสายตา โดยพิจารณาจากความแตกต่างของสี ขนาด รูปร่าง ความสูง เงา และความสัมพันธ์ เช่น

▲ รูปถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต

★ **ป่าไม้** มีสีเขียว พื้นผิว
หยาบ แสดงถึงยอดของ
ต้นไม้ตามธรรมชาติ

★ **ที่พักอาศัย** มีรูปร่าง
สี่เหลี่ยมขนาดต่าง ๆ
เรียงกัน มีสีต่างกันตาม
สีกระเบื้องและวัสดุ

★ **ถนน** มีลักษณะเป็น
เส้นทางคดเคี้ยวไปตาม
พื้นที่

๓. ภาพจากดาวเทียม

ภาพจากดาวเทียม เป็นภาพที่ได้จากการบันทึกด้วยดาวเทียม ซึ่งดาวเทียมจะแปลงข้อมูลและส่งสัญญาณมายังพื้นโลกจากระยะที่สูงมาก ดังนั้น ภาพที่ได้จึงครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง ครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด หรือจะถ่ายเน้นเฉพาะบางพื้นที่ก็ได้ ภาพจากดาวเทียมมีความถูกต้องแม่นยำและเป็นปัจจุบัน จึงนิยมนำมาใช้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านภูมิศาสตร์ เช่น การสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ตรวจสอบเส้นทางการเคลื่อนที่ของลมพายุ

การแปลงภาพจากดาวเทียม ทำได้ ๒ วิธี คือ การแปลงด้วยสายตาเหมือนรูปถ่ายทางอากาศ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จากภาพจากดาวเทียมนี้ เราสามารถแปลงด้วยสายตาได้ เช่น

★ **พื้นที่ป่าไม้**
มีสีเขียวและ
พื้นผิวไม่เรียบ

★ **แหล่งน้ำทะเล**
มีสีน้ำเงินและ
คดโค้งไปตามพื้นที่

★ **แหล่งชุมชน**
มีสีน้ำตาลอ่อน
ลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม
อยู่ในบริเวณเดียวกัน

ความแตกต่างระหว่าง แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม

แผนที่

- นำเสนอข้อมูลลงบนแผ่นระนาบตามมาตราส่วนที่กำหนด
- นำเสนอเฉพาะข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของแผนที่ชนิดนั้นๆ
- ใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ
- มีการบอกทิศที่ชัดเจน

รูปถ่ายทางอากาศ

- บันทึกข้อมูลโดยถ่ายจากอากาศยาน เช่น อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) เครื่องบิน หรือบอลลูน
- แสดงสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏบนพื้นผิวโลกจากที่สูงในมุมกว้าง
- เป็นรูปที่ถ่ายในแนวตั้งและแนวเฉียงกับพื้นผิวโลก

ภาพจากดาวเทียม

- ภาพที่ถ่ายจากดาวเทียม ซึ่งดาวเทียมจะแปลงข้อมูลและส่งสัญญาณมายังพื้นโลก
- ภาพที่ถ่ายเป็นภาพบริเวณกว้าง ครอบคลุมพื้นที่มากกว่ารูปถ่ายทางอากาศ
- ผู้ใช้ต้องมีความชำนาญหรือมีประสบการณ์ในการแปลข้อมูล

การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม เข้ามาช่วย จะทำให้เราได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รู้เรื่อง ภูมิศาสตร์

แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

- แต่ละกลุ่มสืบค้นแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในหัวข้อที่กลุ่มสนใจ เช่น ภูเขา เกาะและหมู่เกาะ ป่าไม้ แร่
- ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม
- นำเสนอผลการวิเคราะห์หน้าชั้น

๒ ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณคาบสมุทรอินโดจีนและคาบสมุทรลพบุรี ประเทศไทยมีเนื้อที่ ๕๑๓,๑๑๕ ตารางกิโลเมตร

๑. ลักษณะทั่วไปของประเทศไทย

ที่ตั้ง

ประเทศไทยตั้งอยู่ทีละติจูด ๕ องศา ๓๖ ลิปดาเหนือ กับ ๒๐ องศา ๒๗ ลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูด ๙๙ องศา ๒๑ ลิปดาตะวันออก กับ ๑๐๕ องศา ๓๘ ลิปดาตะวันออก

จุดเหนือสุด อยู่ที่บ้านแม่สาย จังหวัดเชียงราย
จุดใต้สุด อยู่ที่บ้านแม่ต๋าย จังหวัดยะลา
จุดตะวันออกสุด อยู่ที่บ้านโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
จุดตะวันตกสุด อยู่ที่บ้านแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปร่างและขนาด

ประเทศไทยมีรูปร่างคล้ายขวานโบราณ ความยาวจากเหนือสุดถึงใต้สุด มีระยะทาง ๑,๖๔๐ กิโลเมตร วัดจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ถึงอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ความกว้างจากตะวันตกสุดไปตะวันออกสุด มีระยะทาง ๙๘๐ กิโลเมตร วัดจากอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ถึงอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

แนวพรมแดนและอาณาเขต

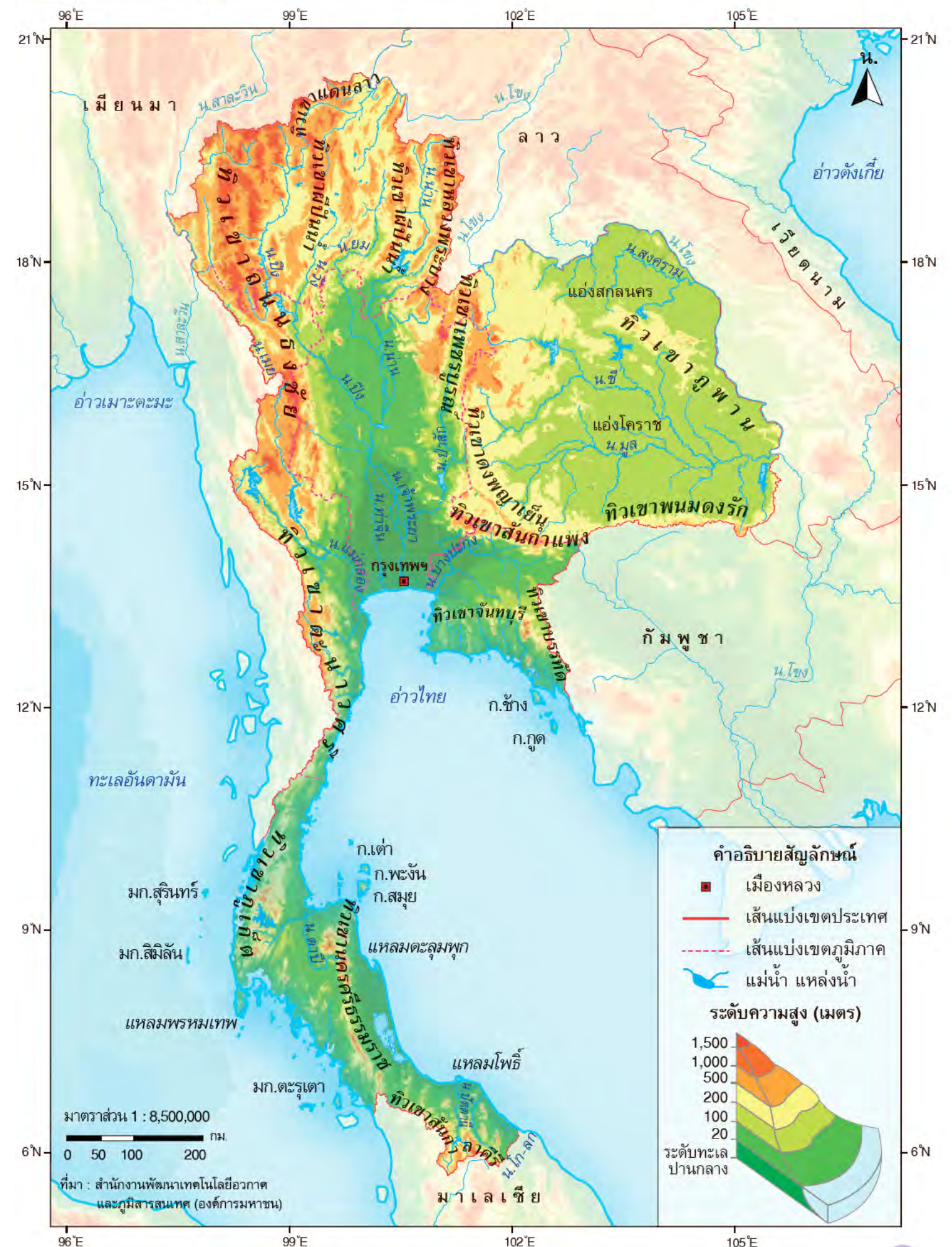
ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับ ๔ ประเทศ ดังนี้
ทิศเหนือ ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา
ทิศตะวันตก ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย

ละติจูด ลองจิจูด

แผนที่ ลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย

๒. ลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย

ประเทศไทยแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์ออกเป็น ๖ ภูมิภาค โดยพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศเป็นสำคัญ คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ซึ่งแต่ละภูมิภาคมีลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัด ดังนี้

ภาคเหนือ

ประกอบด้วย ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ และอุตรดิตถ์

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคเหนือมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงสลับกับหุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดเล็ก ที่กระจายอยู่ทั่วทั้งภาค บริเวณที่เป็นภูเขามีพื้นที่ประมาณสามในสี่ของพื้นที่

- **ทิวเขา** ในภาคเหนือประกอบด้วยทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย ทิวเขาผีปันน้ำ และทิวเขาหลวงพระบาง
- **ที่ราบลุ่มแม่น้ำ** ในภาคเหนือแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ที่ราบหุบเขาแคบๆ ที่เกิดจากแม่น้ำลำธารไหลกัดเซาะบริเวณภูเขา เป็นที่ราบผืนเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป และที่ราบที่เกิดในแอ่งแผ่นดิน มีการทับถมของโคลนตะกอนเป็นบริเวณกว้าง มีลำน้ำสายใหญ่ไหลผ่าน
- **แม่น้ำ** ในภาคเหนือแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ ตามการไหลของแม่น้ำ คือ กลุ่มที่ไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน กลุ่มที่ไหลลงแม่น้ำโขง ได้แก่ น้ำแม่กก น้ำแม่อิง กลุ่มที่ไหลลงแม่น้ำสาละวิน ได้แก่ น้ำแม่ปาย น้ำแม่ยม น้ำแม่เมย แม่น้ำต่างๆ เหล่านี้ เมื่อไหลผ่านมายังหุบเขาและที่ราบจะนำตะกอนและธาตุอาหารของพืชมาทับถมจนกลายเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกและตั้งถิ่นฐาน

ภาคกลาง

ประกอบด้วยกรุงเทพมหานคร และ ๒๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครนายก นครปฐม สมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคกลางมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ เขตย่อย ดังนี้

- **ที่ราบภาคกลางตอนบน** ตั้งแต่บริเวณจังหวัดสุโขทัยและพิษณุโลกลงมาถึงจังหวัดนครสวรรค์ เป็นที่ราบสลับเนินเขาหรือภูเขาขนาดเล็ก และมีที่ราบน้ำท่วมถึงเป็นบริเวณแคบ ๆ ริม ๒ฝั่งแม่น้ำ แม่น้ำที่ไหลผ่านที่ราบภาคกลางตอนบน คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน
- **ที่ราบภาคกลางตอนล่าง** ตั้งแต่บริเวณจังหวัดนครสวรรค์ลงไปถึงอ่าวไทย เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองไหลตัดผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง มีแม่น้ำเจ้าพระยาที่เกิดจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านไหลมารวมกันที่ตำบลปากน้ำโพเป็นแม่น้ำสายหลักไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ และมีลำน้ำสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยา คือ แม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก
- **บริเวณขอบของที่ราบภาคกลาง** ทางด้านตะวันตกและด้านตะวันออกของภาคกลางเป็นที่ราบสลับกับภูเขา เชื่อมต่อกับทิวเขาและสันเขาที่เป็นแนวแบ่งเขตภาคกลางออกจากภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณขอบด้านทิศตะวันออกมีทิวเขาเพชรบูรณ์ตะวันตก คู่ขนานไปกับทิวเขาเพชรบูรณ์ตะวันออก และมีลุ่มแม่น้ำป่าสักคั่นระหว่างกลาง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองคาย บึงกาฬ นครพนม สกลนครอุดรธานี หนองบัวลำภู เลย มุกดาหาร กาฬสินธุ์ ขอนแก่น อำนาจเจริญ ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งที่ราบขนาดใหญ่ทางตอนกลาง มีการยกตัวสูงขึ้นบริเวณขอบทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ เป็นทิวเขาเตี้ย ๆ มีลักษณะเป็นผาชันหรือผาตั้ง และค่อย ๆ ลาดต่ำลงอีกด้านหนึ่ง ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

- **ทิวเขา** ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยทิวเขาเพชรบูรณ์ตะวันออก ทิวเขาแดงพญาเย็น ทิวเขาสันกำแพง และทิวเขาพนมดงรัก มีลักษณะเป็นผาชันหรือผาตั้ง และทิวเขาที่อยู่ตอนในของภาค คือ ทิวเขาภูพาน มีแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทิศตะวันออกเฉียงใต้
- **แอ่งที่ราบ** ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย ๒ แอ่งใหญ่ ๆ ได้แก่
 - **แอ่งโคราช** อยู่ทางตอนใต้ของทิวเขาภูพาน เป็นแอ่งที่ราบขนาดใหญ่ มีพื้นที่ลาดเทไปทางทิศตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณสามในสี่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายในแอ่งโคราชมีแม่น้ำชีและแม่น้ำมูลไหลผ่าน
 - **แอ่งสกลนคร** อยู่ทางตอนเหนือของทิวเขาภูพาน เป็นแอ่งที่ราบขนาดเล็ก มีพื้นที่ลาดเทไปทางทิศตะวันออก ภายในแอ่งมีแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำสงคราม ห้วยหลวง และห้วยน้ำก่ำ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินร่วนปนทราย น้ำซึมผ่านได้ง่าย ดินจึงไม่สามารถเก็บความชื้นได้นาน พื้นที่จึงมีความแห้งแล้งและมักขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ภาคตะวันออก

ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคตะวันออกมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

- **ทิวเขา** ประกอบด้วยทิวเขาคันทบุรีอยู่ทางตอนกลางของภาคและทิวเขาบรรทัดอยู่ทางทิศตะวันออกของภาค
- **ที่ราบลุ่มแม่น้ำ** แบ่งเป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตอนเหนือเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ มีที่ราบ ๒ ฝั่งแม่น้ำเป็นบริเวณกว้าง ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำบางปะกง และที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตอนใต้ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดเล็ก มีแม่น้ำสายสั้นๆ ไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำระยอง แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำเมืองตราด
- **ที่ราบชายฝั่งทะเล** ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีลักษณะเป็นหาดโคลนและหาดทรายปนโคลน เช่น หาดบางแสน จังหวัดชลบุรี หาดแม่รำพึง จังหวัดระยอง หาดเจ้าหลาว จังหวัดจันทบุรี มีเกาะบริเวณชายฝั่งจำนวนมาก เช่น เกาะสีชัง เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เกาะช้าง จังหวัดตราด

▲ ที่ราบชายฝั่งทะเลบริเวณปากแม่น้ำพังราด จังหวัดจันทบุรี เป็นแนวเขตระหว่างจังหวัดระยองกับจังหวัดจันทบุรี

ภาคตะวันตก

ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคตะวันตกมีลักษณะภูมิประเทศเป็นทิวเขาต่อเนื่องมาจากภาคเหนือ ประกอบด้วยทิวเขาถนนธงชัยกลางและทิวเขาตะนาวศรี เป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปใต้ ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตกแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

- **ทิวเขา** เกิดจากการโก่งตัวของเปลือกโลก เช่นเดียวกับทิวเขาในภาคเหนือ มีความสูงค่อนข้างมาก ประกอบด้วยทิวเขาถนนธงชัยกลางและทิวเขาตะนาวศรี และมีเขาโดดเป็นกลุ่มภูเขาหินปูน อยู่ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เช่น เขาสูง จังหวัดราชบุรี
- **ที่ราบลุ่มแม่น้ำ** ประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงในจังหวัดตาก ที่ราบลุ่มแม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดราชบุรี ที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีในจังหวัดเพชรบุรี และที่ราบลุ่มแม่น้ำปราณบุรีในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- **ที่ราบชายฝั่งทะเล** อยู่ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่เป็นหาดโคลนและหาดทรายปนโคลน เช่น หาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี หาดหัวหิน หาดอ่าวมะนาว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

▲ เขาสูง จังหวัดราชบุรี เป็นภูเขาหินปูนขนาดใหญ่

▲ เขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นภูเขาหินปูน อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล หนึ่งในสามของพื้นที่มีน้ำท่วมขังตลอดปี

ประกอบด้วย ๑๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง ภูเก็ต สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทร มีทิวเขาเป็นแนวยาวต่อเนื่องกัน ตั้งแต่เหนือสุดของภาคไปจนสุดเขตแดนประเทศไทย ขนาบด้วยที่ราบชายฝั่งทะเล ทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านทิศตะวันออกเป็นอ่าวไทย และด้านทิศตะวันตกเป็นทะเลอันดามัน ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้แบ่งออกได้ ดังนี้

- **ทิวเขา** ประกอบด้วยทิวเขาตะนาวศรี ทิวเขาภูเก็ต ทิวเขานครศรีธรรมราช และทิวเขาสันกาลาคีรี
- **ที่ราบชายฝั่งทะเล** ที่ราบชายฝั่งอ่าวไทย เป็นชายฝั่งแบบยกตัว มีบริเวณน้ำตื้นกว้าง มีทั้งหาดทรายและหาดโคลน มีการทับถมของตะกอนบริเวณชายฝั่งเกิดเป็นสันทรายยื่นยาวออกไปในทะเล ปลายสันทรายมีลักษณะโค้งงอ เช่น แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช บริเวณตั้งแต่ จังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดนราธิวาส เป็นที่ราบกว้างต่อเนื่อง เกิดจากการทับถมของโคลนตะกอน มีแม่น้ำไหลผ่าน คือ แม่น้ำตาปี แม่น้ำชุมพร แม่น้ำปากพนัง แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี และแม่น้ำโก-ลก ส่วนที่ราบชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นชายฝั่งแบบยุบตัว มีลักษณะเว้าแหว่งมาก มีอ่าวน้อยใหญ่และเกาะต่างๆ มากมาย มีน้ำลึก มีที่ราบแคบๆ ตามแนวชายฝั่ง ไม่กว้างเหมือนด้านอ่าวไทย แม่น้ำที่ไหลผ่าน คือ แม่น้ำตรัง และแม่น้ำกระบุรี

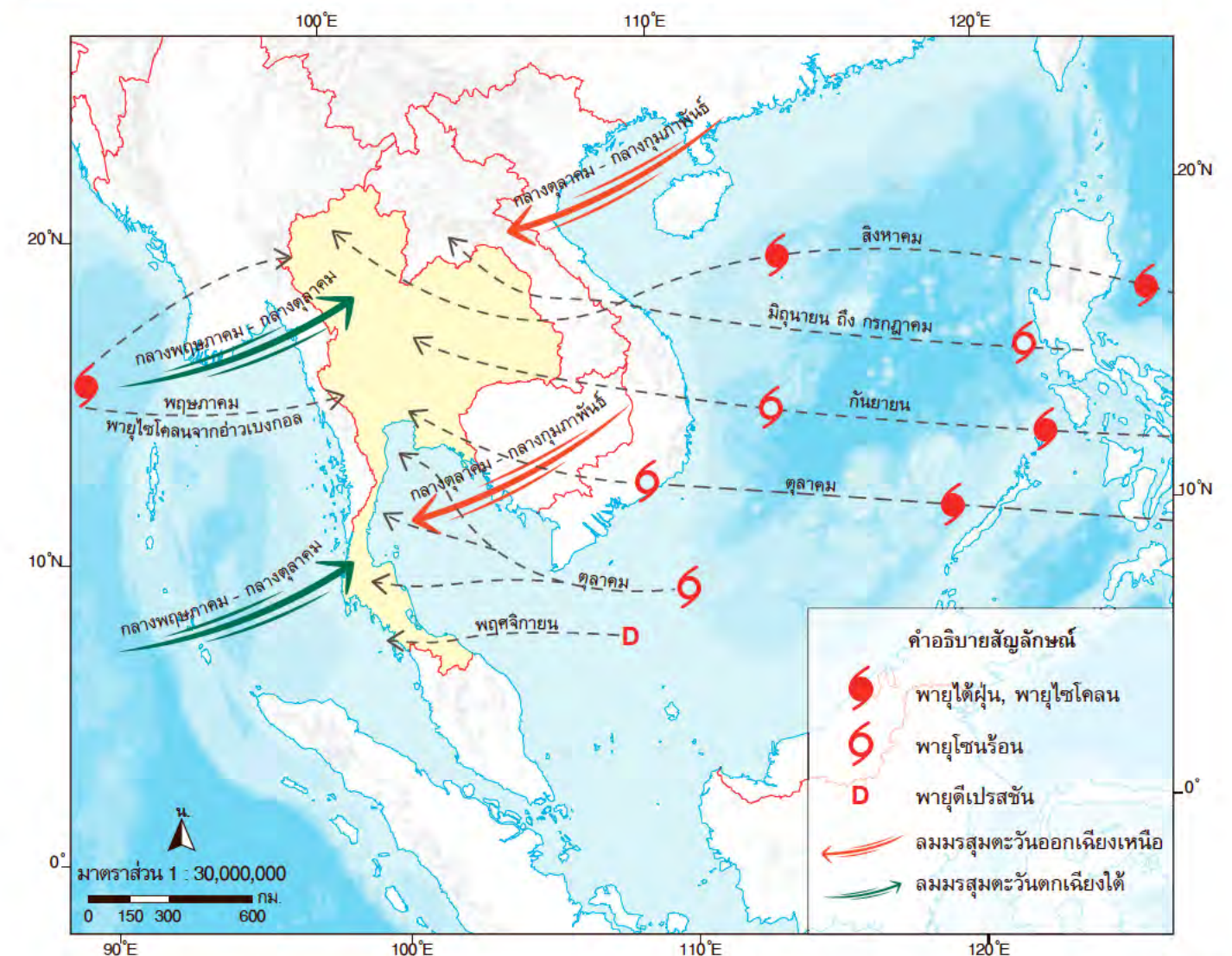
๓. ลักษณะภูมิอากาศของประเทศไทย

ภูมิอากาศ คือ ลักษณะของลมฟ้าอากาศ มีอยู่ประจำในแต่ละท้องถิ่น และเกิดเป็นระยะเวลาสั้น โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิและปริมาณฝนในช่วงเวลาต่าง ๆ ของปี

ปัจจัยที่ทำให้ลักษณะภูมิอากาศในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยแตกต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ ความสูงของพื้นที่ ความใกล้-ไกลจากทะเล ทิศทางของลมประจำ และกระแสน้ำในมหาสมุทร

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร (อยู่ระหว่างละติจูด ๕ ถึง ๒๐ องศาเหนือ) มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง ๑๐-๔๐ องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ ๒๗ องศาเซลเซียส เนื่องจากได้รับแสงอาทิตย์ตลอดปี

แผนที่ ทิศทางลมมรสุมและพายุหมุนเขตร้อนเข้าสู่ประเทศไทย

ประเทศไทยมีลมประจำที่พัดผ่าน คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีแหล่งกำเนิดในประเทศจีน เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อพัดเข้าสู่ประเทศไทยจะทำให้ตั้งแต่ภาคกลางขึ้นไปอุณหภูมิลดลง ในช่วงนี้อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ยกเว้นในภาคใต้ฝั่งตะวันออกที่อาจมีเมฆมากและมีฝนตกตามชายฝั่งทะเล และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูง ในมหาสมุทรอินเดีย เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนในประเทศไทย ลมมรสุมนี้พัดพาความชุ่มชื้นเข้ามาทำให้มีเมฆมากและมีฝนตก โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลและภูเขา ด้านรับลม การเริ่มต้นและสิ้นสุดของลมมรสุมทั้งสองชนิดนี้อาจผันแปรไปจากปกติได้ในแต่ละปี

ประเทศไทยมีพายุเคลื่อนผ่านเข้ามาโดยเฉลี่ยประมาณ ๓-๔ ลูกต่อปี โดยพายุจากบริเวณทะเลอันดามันจะเริ่มเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จากทางด้านตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยตอนบน เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคมพายุจากบริเวณทะเลจีนใต้จะเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันออก เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมพายุจะเคลื่อนเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทย

พายุที่เคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทย คือ พายุหมุนเขตร้อน ได้แก่ พายุดีเปรสชัน พายุโซนร้อน และได้ฝุ่น

ภูมิศาสตร์ หน้ารู้

พายุหมุนเขตร้อน (Tropical Cyclone) เป็นพายุที่เกิดเหนือทะเลหรือมหาสมุทรในเขตร้อน พายุหมุนเขตร้อนมีชื่อเรียกต่างกันตามบริเวณที่เกิด เช่น เกิดในอ่าวเบงกอลและมหาสมุทรอินเดีย เรียกว่า ไซโคลน (Cyclone) เกิดในมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ เรียกว่า เฮอริเคน (Hurricane) เกิดในมหาสมุทรแปซิฟิกใต้และทะเลจีน เรียกว่า ไต้ฝุ่น (Typhoon)

พายุหมุนเขตร้อนแบ่งตามความเร็วลมใกล้ศูนย์กลาง ได้ดังนี้

- พายุดีเปรสชัน มีความเร็วลมใกล้ศูนย์กลางต่ำกว่า ๖๓ กิโลเมตรต่อชั่วโมง
- พายุโซนร้อน มีความเร็วลมใกล้ศูนย์กลางระหว่าง ๖๓-๑๑๘ กิโลเมตรต่อชั่วโมง
- ไต้ฝุ่น มีความเร็วลมใกล้ศูนย์กลางมากกว่า ๑๑๘ กิโลเมตรต่อชั่วโมง

กรมอุตุนิยมวิทยาได้แบ่งฤดูกาลของประเทศไทยออกเป็น ๒ เขต ดังนี้

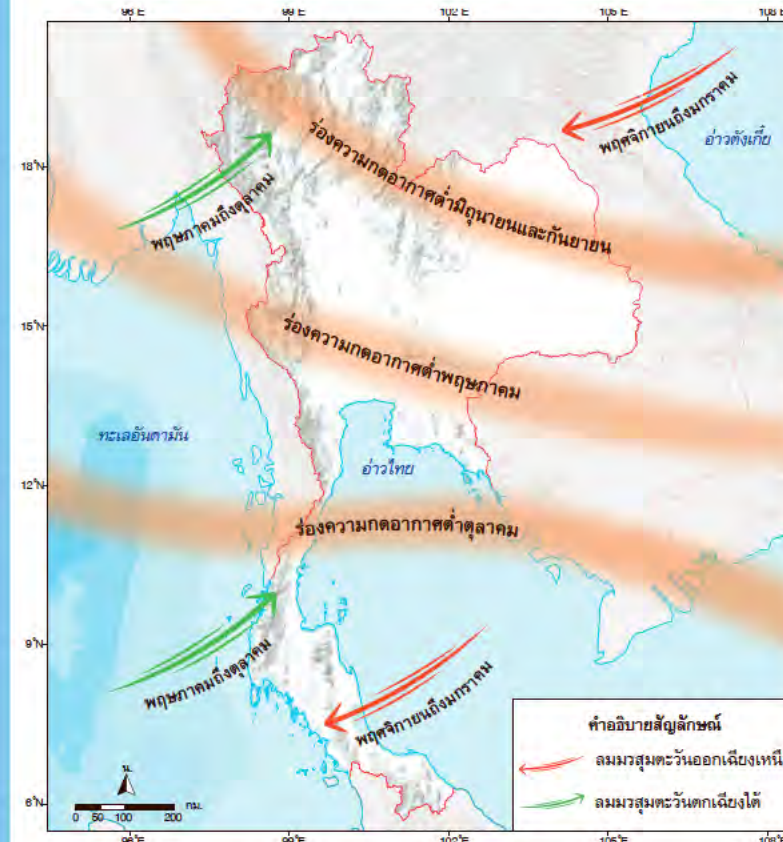
ประเทศไทยตอนบน หมายถึง ทุกภาคยกเว้นภาคใต้ มีฤดูกาล ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน มีระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝน มีระยะเวลาประมาณ ๕-๖ เดือน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมไปจนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน และฤดูหนาว มีระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

ประเทศไทยตอนล่าง หมายถึง ภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดเพชรบุรีลงไป มีฤดูกาล ๒ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน มีระยะเวลาประมาณ ๕ เดือน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนธันวาคมไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม และฤดูฝน มีระยะเวลาประมาณ ๗ เดือน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมไปจนถึงกลางเดือนธันวาคม

ภูมิศาสตร์ หน้ารู้

แผนที่ ทิศทางลมมรสุมและร่องความกดอากาศต่ำที่เคลื่อนผ่านประเทศไทย

ร่องความกดอากาศ จำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ ร่องความกดอากาศต่ำ เป็นแนวของอากาศที่มีอุณหภูมิสูง พบทั่วไปบริเวณแนวเส้นศูนย์สูตร และร่องความกดอากาศสูง เป็นแนวของอากาศที่มีอุณหภูมิต่ำ พบทั่วไปบริเวณตอนเหนือของประเทศไทย

ร่องความกดอากาศสูงจะเคลื่อนตัวมาจากตอนใต้ของประเทศจีน เข้ามายังบริเวณร่องความกดอากาศต่ำบริเวณประเทศไทย เมื่อร่อง

ความกดอากาศสูงและร่องความกดอากาศต่ำปะทะกัน จะทำให้เกิดมรสุม มีพายุฟ้าคะนองในบริเวณนั้น ๆ

๔. ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย

ประเทศไทยนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และแร่ ซึ่งมีกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

๑ ทรัพยากรดิน ดินที่พบในประเทศไทยมีลักษณะและการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เพราะปัจจัยในการกำเนิดดิน คือ ภูมิอากาศ วัตถุต้นกำเนิดดิน สภาพภูมิประเทศ พืชพรรณและสิ่งมีชีวิต และเวลาแตกต่างกัน ดินสามารถจำแนกตามลักษณะดินอย่างกว้างๆ ได้ ๒ ชนิด คือ ดินอินทรีย์ เป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุร้อยละ ๓๔ ขึ้นไป ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ดินพุ ส่วนใหญ่พบในภาคใต้ เช่น จังหวัดนราธิวาส นครศรีธรรมราช และสงขลา และดินอินทรีย์ เป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุน้อยกว่าร้อยละ ๓๔ พบได้ในทุกภาคของประเทศไทย เช่น

ดินเหนียว

เป็นดินที่มีเนื้อละเอียด พบได้ทั่วไปบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำหรือบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ เหมาะสำหรับการเพาะปลูกข้าว รวมทั้งผลไม้บางชนิด เช่น มะดัน มะกอกน้ำ

ดินร่วน

พบได้ทั่วไปในบริเวณที่ดอนที่เนิน พื้นที่ที่เป็นดินร่วนสามารถปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น ข้าวโพด ทานตะวัน อ้อย มันสำปะหลัง รวมทั้งผลไม้ประเภทต่างๆ

ดินทราย

พบในบริเวณเชิงเขา ชายฝั่งทะเล และริมแม่น้ำ บริเวณที่เป็นดินทรายใช้ปลูกพืชไร่พืชสวนได้ แต่ต้องมีระบบชลประทานที่ดี เพราะดินไม่อุ้มน้ำ

▲ ดินอินทรีย์หรือดินพุ ดินจะเกาะตัวกันอย่างหลวม ติดไฟง่าย ดินและน้ำเป็นกรดมาก

๒ ทรัพยากรน้ำ น้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พื้นที่ของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นลุ่มน้ำหลักขนาดใหญ่ ๒๕ ลุ่มน้ำ ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำแต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ ขอบเขตแนวสันปันน้ำ และองค์ประกอบของลุ่มน้ำสาขา ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำจะประกอบด้วยลำน้ำขนาดต่าง ๆ ทั้งใหญ่และเล็ก

ลุ่มน้ำหลักในประเทศไทย

ภาคเหนือ	ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำกก ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำน่าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล
ภาคกลาง	ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำท่าจีน ลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำเพชรบุรี ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์
ภาคตะวันออก	ลุ่มน้ำปราจีนบุรี ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำโตนเลสาบ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
ภาคใต้	ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ลุ่มน้ำตาปี ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลุ่มน้ำปัตตานี ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

ภูมิศาสตร์ น้ำ

ลุ่มน้ำ คือ บริเวณพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยสันปันน้ำ เป็นพื้นที่รองรับน้ำหรือหยาดน้ำฟ้าที่ตกลงมา และไหลลงสู่ระบบการระบายน้ำหรือแหล่งกักเก็บน้ำ

ประเทศไทยมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น กว๊านพะเยาในภาคเหนือ บึงบอระเพ็ดในภาคกลาง หนองหานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทะเลสาบสงขลาและทะเลน้อยในภาคใต้

การใช้น้ำในประเทศไทยจะใช้เพื่อการเกษตร อุปโภคบริโภค ใช้ในอุตสาหกรรม ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า และอื่น ๆ ประเทศไทยมีทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน เพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมและพายุหมุนเขตร้อน ทำให้มีปริมาณฝนเฉลี่ยสูง หลังจากนั้นฝนจะตกน้อยลงหรือไม่มีฝนตกเลย ยกเว้นในภาคใต้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการทรัพยากรน้ำให้เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค การเกษตร มีการสร้างเขื่อนรวมถึงการสร้างฝายชะลอน้ำอยู่ทั่วประเทศ เขื่อนสำคัญในประเทศไทย เช่น เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี เขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

▲ เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก สร้างขึ้นกั้นแม่น้ำปิงเพื่อการชลประทานและผลิตกระแสไฟฟ้า

๓ **ทรัพยากรป่าไม้** ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งลักษณะของป่าไม้จะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคนั้น ๆ ป่าไม้แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

ป่าไม้ผลัดใบ

เป็นป่าที่ต้นไม้ส่วนใหญ่มีการผลัดใบเป็นระยะเวลานานในช่วงฤดูแล้ง มักพบในบริเวณที่มีภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง เช่น บริเวณภาคกลาง ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ป่าผลัดใบประกอบด้วยป่า ๒ ชนิด ดังนี้

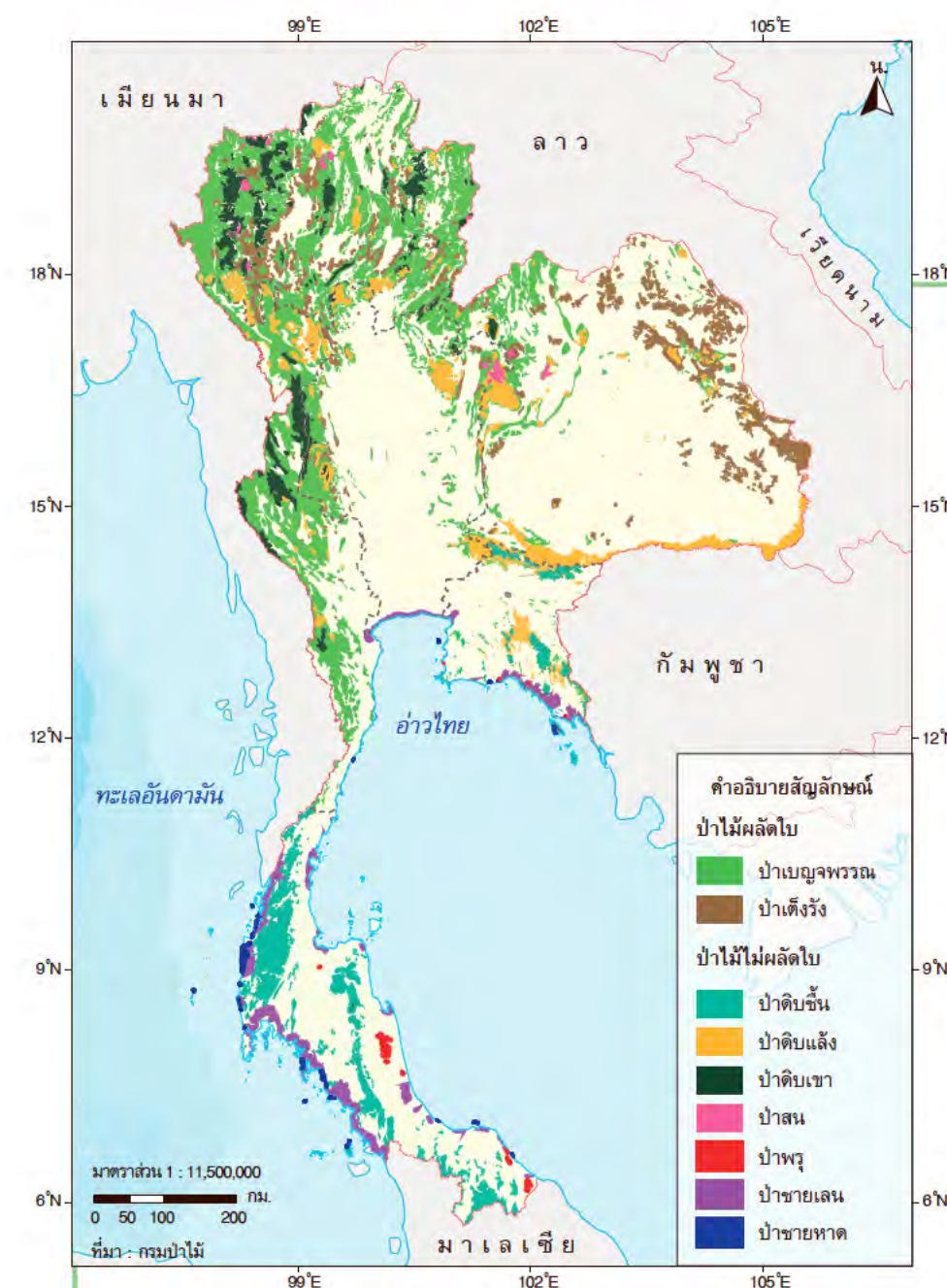
- **ป่าเบญจพรรณ** ไม้ที่พบ เช่น สัก แดง ประดู่ มะค่าโมง ชิงชัน ไม้ไผ่ ไม้ยาง
- **ป่าเต็งรัง** ไม้ที่พบ เช่น พลอง เหียง เต็ง รัง แสมสาร ก่อ พรง

ป่าไม้ไม่ผลัดใบ

เป็นป่าที่เขียวชอุ่มตลอดทั้งปี มักพบบริเวณหุบเขาหรือบริเวณที่อากาศมีความชื้นสูงตลอดทั้งปี ป่าชนิดนี้กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๗ ชนิด ดังนี้

- **ป่าดิบชื้น** ไม้ที่พบ เช่น ยางนา ยางแดง ตะเคียนทอง
- **ป่าดิบแล้ง** ไม้ที่พบ เช่น ยางนา ตะแบก ไม้ไผ่ป่า
- **ป่าดิบเขา** ไม้ที่พบ เช่น ก่อ สบใบเล็ก กุหลาบแดง
- **ป่าสน** ไม้ที่พบ เช่น สนสองใบ สนสามใบ เหียง พลอง
- **ป่าพรวุ** ไม้ที่พบ เช่น ตีนเป็ดพรวุ หมากแดง หลาวชะโอน บอน เตย กก
- **ป่าชายหาด** ไม้ที่พบ เช่น โกงกาง ลำพูทะเล โพรง ฝาดแดง
- **ป่าชายเลน** ไม้ที่พบ เช่น สนทะเล หูกาง โพธิ์ทะเล เสมอ กระทิง

แผนที่ ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย

จากแผนที่ ประเทศไทยมีป่าไม้กระจายอยู่ในแต่ละภูมิภาค ดังนี้

ภาคเหนือ มีป่าดิบและป่าสนประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีป่าผลัดใบชนิดป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง

ภาคกลาง มีป่าดิบและป่าเบญจพรรณ มีป่าไผ่ในจังหวัดสุพรรณบุรีและอุทัยธานี และมีป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีป่าดิบในจังหวัดชัยภูมิและนครราชสีมา ป่าที่พบทั่วไปเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าสน

ภาคตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ และมีป่าชายเลนอยู่ทั่วไปบริเวณชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะจังหวัดตราดและจันทบุรี

ภาคตะวันตก มีป่าดิบและป่าเบญจพรรณ ป่าไผ่มีมากที่จังหวัดกาญจนบุรี และมีป่าชายเลน เช่น จังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ภาคใต้ มีป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ มีป่าชายเลนในทุกจังหวัดที่มีบริเวณติดกับชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะจังหวัดพังงา สตูล กระบี่ ตรัง และระนอง และมีป่าพรวุในจังหวัดนครศรีธรรมราช และนราธิวาส

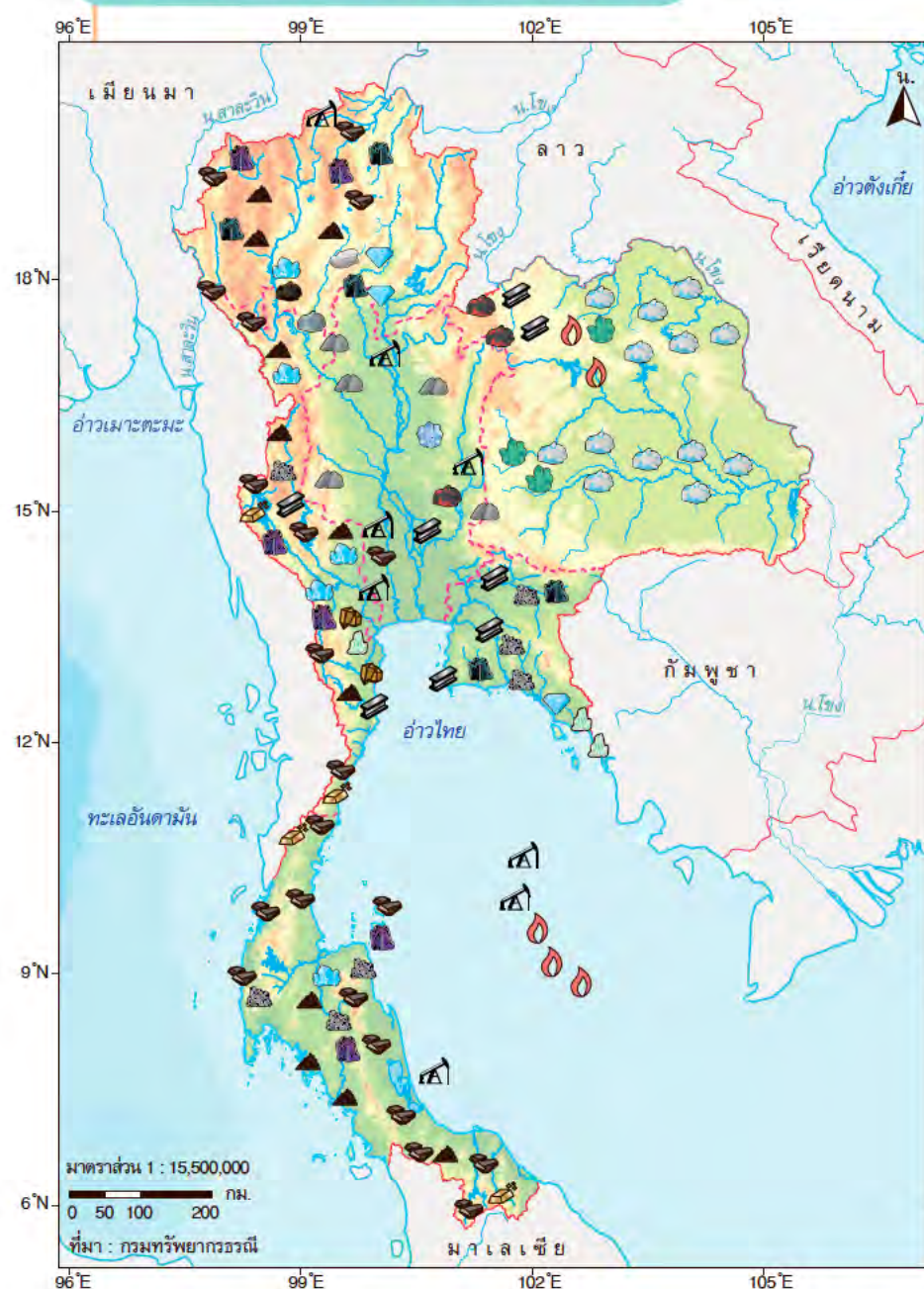
๔ ทรัพยากรแร่ แร่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ พบได้บริเวณเปลือกโลก ประเทศไทยมีทรัพยากรแร่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ส่วนใหญ่นำมาใช้ประโยชน์ภายในประเทศ

แร่แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

แร่โลหะ

เป็นแร่ที่มีสมบัติเป็นตัวนำไฟฟ้าและนำความร้อนได้ดี มีจุดเดือดและจุดหลอมเหลวสูง เมื่อแข็งตัวจะมีผิวมันวาว เป็นเงา เช่น ทอง ดีบุก เหล็ก ทองแดง แมงกานีส ทังสเตน พลวง

แผนที่ ทรัพยากรแร่ของประเทศไทย

แร่โลหะ

มีสมบัติไม่นำไฟฟ้า มีจุดเดือดและจุดหลอมเหลวต่ำ มีสถานะเป็นได้ทั้งของแข็ง ของเหลว และแก๊ส เช่น

- ฟอสเฟต ดินขาว
- โพแทช ฟลูออไรต์
- หินอ่อน หินปูน
- เกลือหิน รัตนชาติ
- ทรายแก้ว ยิปซัม

แร่เชื้อเพลิงฟอสซิล

เกิดจากการทับถมของซากสิ่งมีชีวิต มีสมบัติติดไฟ เมื่อเผาไหม้จะให้ความร้อนและพลังงาน นำมาใช้เป็นแหล่งพลังงานของเครื่องยนต์ เครื่องจักรต่างๆ ได้ เช่น

- หินน้ำมัน น้ำมันดิบ
- แก๊สธรรมชาติ ถ่านหิน

จากแผนที่ จะเห็นว่าประเทศไทยมีแหล่งแร่กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่

ภาค	แร่	จังหวัดที่พบ	ประโยชน์
เหนือ	ดีบุก	แม่ฮ่องสอน เชียงราย	ใช้ในอุตสาหกรรมทำแผ่นเหล็กชุบดีบุก เพื่อทำภาชนะบรรจุอาหาร ใช้ทำโลหะผสมเป็นโลหะบัดกรี ใช้เป็นส่วนผสมของสีทาบ้าน
	ทังสเตน	แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย	ใช้ทำสีย้อมผ้า หมึกพิมพ์ ทำขั้วไฟฟ้าในเครื่องเอกซเรย์และหลอดภาพ ทำไส้หลอดไฟฟ้า
กลาง	ยิปซัม	นครสวรรค์ พิจิตร	ใช้ทำปูนซีเมนต์ ปูนปลาสเตอร์ ซอล์ก กระดาษ ปู่
	หินปูน	สระบุรี นครสวรรค์	ใช้ทำปูนซีเมนต์ ใช้เป็นหินก่อสร้าง หินประดับ
ตะวันออก	เกลือหิน	นครราชสีมา	ใช้ในการผลิตเคมีภัณฑ์ ใช้ในอุตสาหกรรมถลุงแร่ ทำสบู่ สีย้อม ปู่ ใช้ฟอกหนัง
	เหล็ก	เลย	ใช้ในอุตสาหกรรมเหล็กกล้าและเหล็กแปรรูป ชิ้นส่วนรถยนต์ ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง
ตะวันออก	พลวง	ชลบุรี ระยอง จันทบุรี	ใช้ทำโลหะผสม เช่น ผสมกับตะกั่วทำแผ่นแบตเตอรี่ ผสมกับตะกั่วและดีบุกทำตัวพิมพ์
	รัตนชาติ	จันทบุรี ตราด	ใช้ทำเครื่องประดับ
ตะวันตก	ฟอสเฟต	กาญจนบุรี	ใช้ทำปุ๋ย อุตสาหกรรมเหล็กกล้า ยาฆ่าแมลง
	ทังสเตน	กาญจนบุรี	ทำสีย้อมผ้า หมึกพิมพ์ ทำขั้วไฟฟ้าในเครื่องเอกซเรย์และหลอดภาพ ทำไส้หลอดไฟฟ้า
ใต้	ดีบุก	พบทุกจังหวัดในภาคใต้	ใช้ในอุตสาหกรรมทำแผ่นเหล็กชุบดีบุก เพื่อทำภาชนะบรรจุอาหาร ใช้ทำโลหะผสมเป็นโลหะบัดกรี ใช้เป็นส่วนผสมของสีทาบ้าน
	ถ่านหิน	กระบี่ ตรัง	ใช้ในโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า ใช้เป็นเชื้อเพลิง ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม
	น้ำมันดิบ	พบบริเวณอ่าวไทย	ใช้เป็นเชื้อเพลิง ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : จังหวัดที่พบแหล่งแร่ของแต่ละภาค ยกมาเป็นตัวอย่างบางจังหวัดเท่านั้น

รู้เรื่อง ภูมิศาสตร์

แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

- แต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย
- เขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ในหัวข้อ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ
- ออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้น แล้วนำผลงานไปติดที่ป้ายนิเทศ

๓ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทางกายภาพ
ส่งผลต่อกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจและสังคม
ในประเทศไทยอย่างไร
และกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจและสังคม
ในประเทศไทย
ส่งผลให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงของ
สิ่งแวดล้อมทาง
กายภาพอย่างไร

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ต่าง ๆ นั้น
มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์
เป็นอย่างมาก เนื่องจากมนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง
ของสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรง
ชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น

บริเวณภูเขาและที่สูงเป็นอุปสรรคต่อ
การเดินทางและการตั้งถิ่นฐาน จึงมีประชากร
อาศัยอยู่เบาบาง แต่มีสภาพอากาศที่เย็นกว่า

บริเวณพื้นที่ราบ ทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ สามารถทำการ
เพาะปลูกพืชเมืองหนาวได้ อีกทั้งบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทาง
ธรรมชาติ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำ ลำธาร เป็นทางไหลของน้ำจากพื้นที่สูง
ลงสู่พื้นที่ราบ ก่อให้เกิดเป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม ทำให้พื้นที่บริเวณนี้
สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้

▲ พื้นที่ราบลุ่ม มีดิน น้ำ อุดมสมบูรณ์ มีภัยธรรมชาติน้อย
จึงมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันมาก

ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ผู้คน
ส่วนใหญ่จึงตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทาง
และมีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐานจะเริ่มต้นจากแนว
สองฝั่งของแม่น้ำลำคลอง เพราะมีความสะดวกในการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค
บริโภค นอกจากนี้ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำยังมีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจาก
มีตะกอนสะสม จึงเหมาะกับการเกษตร และสามารถใช้น้ำเป็นเส้นทาง
ในการคมนาคมและขนส่งผลผลิต

ลักษณะทางกายภาพของแต่ละภูมิภาคเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ
กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้คนในแต่ละภูมิภาค เช่น จำนวน
ประชากร การประกอบอาชีพ ลักษณะสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งผู้คนที่
อาศัยอยู่ในแต่ละภูมิภาคจะมีการปรับตัวและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ส่งผลต่อกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

๑ ภาคเหนือ

ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาและที่สูง มีสภาพอากาศหนาวเย็น และมีป่าไม้มาก ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๖.๓ ล้านคน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณแอ่งที่ราบ เช่น แอ่งเชียงใหม่ แอ่งเชียงราย แอ่งลำพูน แอ่งน่าน เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน การคมนาคมสะดวกเหมาะแก่การดำรงชีวิต ส่วนบริเวณภูเขาและที่สูงที่มีความทุรกันดารจะมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยและชาวไทยภูเขา เช่น ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเกอ) ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) ลีซอ (ลีซู)

๒. เศรษฐกิจ

ด้วยลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีสภาพอากาศหนาวเย็น กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเหนือจึงขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก

เกษตรกรรม ทำกันมากในบริเวณแอ่งที่ราบ เพราะมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเอื้ออำนวย นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ยังมีการทำสวนผักผลไม้พืชไร่ ผลผลิตสำคัญ เช่น ใบบัวสับ ถั่วเหลือง หอม ลิ้นจี่ ลำไย ส้ม แต่ในพื้นที่ลาดชันมีพื้นที่ราบน้อย จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกเป็นแบบขั้นบันไดแทน ส่วนบนภูเขาที่มีอากาศหนาวเย็น ชนิดของพืชที่ปลูกแตกต่างจากพื้นราบ นิยมปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาว เช่น แรดิช กะหล่ำปลีแดง ผักกาดหอม ห่อ สาลี่ แอปเปิล ดอกไม้เมืองหนาว เช่น กุหลาบ คาร์เนชัน ลิลลี่ และมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด เช่น โคเนื้อ โคนม สุกร เป็ด ไก่

พาณิชยกรรม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณแอ่งที่ราบ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ซึ่งมีผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม และหัตถกรรมจำนวนมาก สินค้าสำคัญของภาคเหนือ เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค พืชผักผลไม้ ดอกไม้เมืองหนาว อาหารพื้นถิ่น เสื้อผ้าไหม เครื่องเซรามิก เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก เพอร์นิเจอร์ไม้

อุตสาหกรรม ด้วยเหตุที่ภาคเหนือมีป่าไม้มาก จึงมีการนำไม้มาเป็นวัสดุในการสร้างผลผลิตต่างๆ โดยเฉพาะเฟอร์นิเจอร์ ไม้แกะสลัก เครื่องเรือน เครื่องประดับตกแต่ง และยังมีดินขาวที่นำมาเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเครื่องเซรามิก

การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือที่มีภูเขาสูง มีป่าไม้มาก และมีอากาศหนาวเย็น จึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพสวยงาม ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวที่มีอากาศหนาวเย็น ดอกไม้เจริญงอกงามดี จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมาก สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย ดอยเสมอดาว จังหวัดน่าน

๓. สังคมและวัฒนธรรม

ภาคเหนือมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแบบล้านนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทั้งภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร และขนบธรรมเนียมประเพณี ลักษณะที่พ้องอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคเหนือ มีลักษณะปิดทึบ หน้าต่าหน้าน้อย มีหลังคาเตี้ย เพื่อให้ภายในตัวบ้านอบอุ่นและช่วยป้องกันอากาศหนาวจากภายนอก การรับประทานอาหารของคนในภาคเหนือ นิยมบริโภคข้าวเหนียว ส่วนกับข้าวใช้พืชผักชนิดต่างๆ ที่หาได้จากท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบ อาหารมักมีไขมันมากเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่หนาวเย็น และมีประเพณีที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เช่น การมีป่าไม้มากจึงมีพิธีบวชต้นไม้ เพื่อดูแลรักษาและอนุรักษ์ต้นไม้ การตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แม่น้ำจึงมีพิธีสืบทอดแม่น้ำ เพื่อขอขมาต่อแม่น้ำ เพื่อให้ผู้คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของแม่น้ำ

▲ การบวชต้นไม้เป็นหนึ่งในการอนุรักษ์ป่าไม้

๒ ภาคกลาง

ลักษณะทางกายภาพของภาคกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำไหลผ่าน มีป่าไม้ไม่มาก ขอบของภูมิภาคด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเป็นภูเขา ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๒๐ ล้านคน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนล่างของภูมิภาค เช่น จังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน มีการคมนาคมขนส่งสะดวก และมีความเจริญทางเศรษฐกิจ ส่วนบริเวณขอบของภูมิภาคทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกที่เป็นพื้นที่ภูเขามีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

๒. เศรษฐกิจ

ด้วยลักษณะทางกายภาพของภาคกลางที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคกลางจึงขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเป็นหลัก

เกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบจึงมีการเพาะปลูกกระจายอยู่ทั่วทั้งภูมิภาค ผลผลิตสำคัญ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด ถั่วลิสง โดยมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญ เช่น จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด เช่น โคเนื้อ ไก่ ไก่ รวมทั้งมีการทำประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม

พาณิชยกรรม บริเวณที่เป็นศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการกระจายสินค้า มีสนามบินระหว่างประเทศ สินค้าของภาคกลาง เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องจักรกล การเกษตร ปุ๋ย ปูนซีเมนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อาหารเสริมและนม

อุตสาหกรรม พื้นที่ภาคกลางมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ เป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมขนส่ง จึงทำให้เป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมหลากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ แหล่งอุตสาหกรรมสำคัญอยู่บริเวณจังหวัดสมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และสระบุรี

การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพของภาคกลางมีทั้งภูเขา ป่าไม้ น้ำตก ทะเล แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ รวมถึงศูนย์การค้าขนาดใหญ่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร น้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางความเจริญ จะเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก

๓. สังคมและวัฒนธรรม

ภาคกลางมีภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ สำหรับที่พำนักอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคกลาง มีลักษณะเปิดโล่ง หน้าต่างกว้าง หลังคาลาดเอียงสูง เพื่อช่วยระบายอากาศให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ทำให้ตัวบ้านไม่ร้อนอบอ้าว ผู้คนนิยมบริโภคข้าวเจ้า กับข้าวจะใช้พืชผักชนิดต่างๆ ที่หาได้จากท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ มีประเพณีที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เช่น พิธีทำขวัญข้าว บูชาแม่โพสพ การลงแขกเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปลูกข้าว การแข่งขันเรือยาว การเล่นเพลงเรือ การลอยกระทงเพื่อขอขมาต่อแม่น้ำ

▲ การแข่งขันเรือยาว เป็นประเพณีที่แสดงถึงความผูกพันกับสายน้ำของคนไทย

๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแอ่งที่ราบ มีดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ จึงมีความแห้งแล้ง มีป่าไม้ไม่มาก ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๒๒ ล้านคน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบริเวณแอ่งที่ราบ คือ แอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร เพราะพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ส่วนบริเวณขอบของภูมิภาคทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้เป็นพื้นที่สูงชัน จะมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

๒. เศรษฐกิจ

ด้วยลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นแอ่งที่ราบ มีดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ มีความแห้งแล้ง แต่ยังสามารถทำการเพาะปลูกพืชบางชนิดได้ เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมเป็นหลัก

เกษตรกรรม จะทำกันมากในบริเวณแอ่งที่ราบ มีการปลูกข้าวในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่ครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด นอกจากนี้ ยังมีการปลูกพืชไร่ ผลผลิตสำคัญ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา หอมแดง สับปะรด และมีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด เช่น โคเนื้อ โคนม สุกร เป็ด ไก่

พาณิชยกรรม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม จะเป็นจังหวัดใหญ่ที่อยู่บริเวณแอ่งที่ราบ เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น อุบลราชธานี สกลนคร เลย สินค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค ผ้าไหมมัดหมี่ เสื้ออก ผ้าทอมือ ผ้าขาวม้า เครื่องจักสาน เพอร์นิเจอร์ไม้

อุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นต้น กระจุกอยู่ตามเมืองหลัก เช่น จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปลูกอ้อยและมันสำปะหลังมาก จึงนำมาใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาลจากอ้อย และอุตสาหกรรมการผลิตแป้งมันสำปะหลัง

การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพที่มีภูเขาสูง มีป่าไม้ บนยอดภูมีอากาศหนาวเย็น จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพสวยงาม ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ภูกระดึง ภูหลวง ภูเรือ จังหวัดเลย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

๓. สังคมและวัฒนธรรม

มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี สำหรับที่พักอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นบ้านเปิดโล่ง มีใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วต่ำ เพื่อช่วยระบายความร้อน ผู้คนนิยมบริโภคข้าวเหนียว กับข้าวใช้พืชผักชนิดต่างๆ ที่หาได้จากท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ มีประเพณีที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่นางแมว ขอให้ฝนตกลงมาเพื่อบรรเทาความแห้งแล้ง

▲ ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการขอให้ฝนตกตามฤดูกาล และให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์

๔ ภาคตะวันออก

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออก เป็นที่ราบสลับกับเนินเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล มีฝนตกชุก ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๔.๗ ล้านคน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน มีการคมนาคมสะดวก โดยเฉพาะบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ส่วนบริเวณที่ราบตอนในของภูมิภาคมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

๒. เศรษฐกิจ

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกที่อยู่ติดทะเล กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกจึงขึ้นอยู่กับภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก

เกษตรกรรม ทำกันมากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ เพราะมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเอื้ออำนวย เช่น จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด ผลผลิตสำคัญ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน มังคุด ลำไย เงาะ ลองกอง มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด เช่น โคเนื้อ โคนม สุกร เป็ด ไก่ มีการทำประมงน้ำเค็มและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

พาณิชยกรรม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม ได้แก่ จังหวัดชลบุรีและระยอง ที่มีผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมจำนวนมาก สินค้าสำคัญของภาคตะวันออก เช่น พืชผัก ผลไม้ อาหารทะเลสด เครื่องประดับ

อุตสาหกรรม ด้วยเหตุที่ภาคตะวันออกอยู่ติดทะเล จึงมีท่าเรือสำหรับขนส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ เช่น ท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ท่าเรือมาบตาพุด จังหวัดระยอง นอกจากนี้ในบริเวณจังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี ยังเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมสำคัญหลายนิคม เช่น นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ นิคมอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี

การท่องเที่ยว ภาคตะวันออกมีพื้นที่ติดกับอ่าวไทย มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น พัทยา จังหวัดชลบุรี เกาะช้าง จังหวัดตราด เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ธรรมชาติที่งดงาม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เที่ยวได้ตลอดปี รวมถึงระยะทางที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

๓. สังคมและวัฒนธรรม

ที่พักอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคตะวันออก จะสร้างบ้านที่มีลักษณะใต้ถุนสูงและมีหลังคาทรงสูง เพื่อช่วยป้องกันผลกระทบจากน้ำท่วม และระบายความร้อนภายในตัวบ้าน ผู้คนนิยมบริโภคข้าวเจ้า กับข้าวใช้พืชผักชนิดต่างๆ รวมทั้งผลไม้บางชนิดที่ได้จากท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ และนิยมรับประทานอาหารทะเล มีประเพณีที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เช่น ประเพณีวันไหลที่จัดต่อเนื่องจากประเพณีสงกรานต์ในช่วงฤดูร้อนที่มีอากาศร้อนจัด

▲ ประเพณีวันไหลหรือประเพณีก่อพระทรายวันไหลของจังหวัดชลบุรี จะจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนหลังสงกรานต์ของทุกปี

๕ ภาคตะวันตก

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นทิวเขาและที่สูงต่อเนื่องมาจากภาคเหนือ มีป่าไม้มากและมีที่ราบชายฝั่งทะเล ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๓.๔ ล้านคน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาและบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำลำธารไหลผ่าน มีการคมนาคมสะดวก ส่วนบริเวณภูเขาและที่สูง มีความทุรกันดารมาก จึงมีประชากรอาศัยเบาบาง

๒. เศรษฐกิจ

ด้วยลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้มาก และมีชายฝั่งทะเล กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคตะวันตกจึงขึ้นอยู่กับภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ

เกษตรกรรม เนื่องจากมีพื้นที่ราบไม่มาก การเพาะปลูกมักทำในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาโดยอาศัยน้ำจากการชลประทาน และการเพาะปลูกพืชที่ไม่ต้องการความชื้นสูง ผลผลิตสำคัญ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง สับปะรด มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจหลายชนิด เช่น โคเนื้อ โคนม สุกร เป็ด ไก่ และมีการทำประมงน้ำเค็ม เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในบริเวณจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ซึ่งอยู่ติดกับอ่าวไทย

พาณิชยกรรม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการค้าของภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี สินค้าสำคัญส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ การที่ภาคตะวันตกมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเมียนมาในบริเวณจังหวัดตากและกาญจนบุรี จึงมีการค้าชายแดนอยู่หลายแห่ง สินค้าสำคัญ เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค ไม้แปรรูป เครื่องประดับ ของป่า

อุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาลจากอ้อย อุตสาหกรรมการผลิตสับปะรดกระป๋อง อุตสาหกรรมการผลิตกระดาษจากไม้เนื้ออ่อน ชานอ้อย และไม้ไผ่ อุตสาหกรรมการผลิตปูนดินเผา และยังมีการทำเหมืองแร่ ในจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ตาก

การท่องเที่ยว ภาคตะวันตกมีภูเขาสูง มีป่าไม้มาก และอยู่ติดทะเล จึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพสวยงาม ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มาเที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น น้ำตกทีลอซู จังหวัดตาก น้ำตกเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ชายหาดหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

๓. สังคมและวัฒนธรรม

ที่พักอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคตะวันตก นิยมสร้างบ้านโดยใช้วัสดุประเภทไม้ที่หาได้ในท้องถิ่นมาสร้างให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ผู้คนนิยมบริโภคข้าวเจ้า กับข้าวใช้พืชผักชนิดต่างๆ ที่หาได้จากท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ มีประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพ เช่น การแข่งขันเรือยาว เนื่องจากการตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แม่น้ำ ต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง การแข่งขันวัวลานที่เกิดจากวิถีชีวิตของผู้คนที่ใช้วัวเป็นแรงงานในการเพาะปลูก เมื่อพ้นจากช่วงเพาะปลูกแล้ว จึงนำวัวมาแข่งขันกันเพื่อความบันเทิง

▲ การแข่งขันวัวลาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นประเพณีพื้นบ้านที่จัดขึ้นหลังจากสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว

๖ ภาคใต้

ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้ เป็นคาบสมุทร มีทิวเขาเป็นแนวยาวอยู่ทางตอนกลางของภาคจากเหนือไปได้ ขนาบด้วยพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน มีดังนี้

๑. ประชากร

มีจำนวนประชากรประมาณ ๙.๔ ล้านคน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน มีการคมนาคมขนส่งสะดวก และมีประชากรบางส่วนอาศัยอยู่บนเกาะต่างๆ ทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ส่วนบริเวณภูเขาและที่สูง มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

๒. เศรษฐกิจ

ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้ที่เป็นคาบสมุทร ขนาบด้วยทะเลทั้ง ๒ ด้าน และมีฝนตกชุก กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคใต้จึงขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก

เกษตรกรรม จะทำกันมากบริเวณพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ผลผลิตสำคัญได้แก่ ยางพารา ที่มีการปลูกมากที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สงขลา นครศรีธรรมราช และปาล์มน้ำมัน ที่มีการปลูกมากที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ ชุมพร และยังมีการทำประมง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน

พาณิชยกรรม จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม จะเป็นจังหวัดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เช่น จังหวัดสงขลา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สินค้าสำคัญของภาคใต้ เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค พืชผักผลไม้ ผ้าปาเต๊ะ ผ้าบาติก มะพร้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อาหารทะเล

อุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรขั้นต้น อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์จากไม้ ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก

การท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้ที่เป็นคาบสมุทร มีป่าไม้ มีเกาะและหมู่เกาะจำนวนมาก จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทัศนียภาพสวยงามหลายแห่ง ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น แหลมพรหมเทพ หาดป่าตอง หาดสุรินทร์ จังหวัดภูเก็ต สวรรค์ตก ทะเลแหวก อ่าวนาง จังหวัดกระบี่ เขาสะก (เขื่อนรัชชประภา) เกาะนางยวน เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกาะลันตา เกาะปันหยี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา

๓. สังคมและวัฒนธรรม

มีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด การแต่งกาย อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี สำหรับที่พิกอาศัยแบบท้องถิ่นของภาคใต้ จะสร้างบ้านยกพื้นสูงโดยวางเสาบ้านบนตอม่อ เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายเมื่อเกิดน้ำท่วม มีหลังคาลาดชัน เพื่อช่วยระบายน้ำฝน ผู้คนนิยมบริโภคข้าวเจ้า กับข้าวใช้พืชผักชนิดต่างๆ ที่หาได้จากท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ และนิยมบริโภคอาหารทะเล มีประเพณีที่มีความสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เช่น ประเพณีชักพระทางน้ำ ประเพณีลอยเรือของชาวเล การแข่งขันเรือกอลและ นอกจากนี้ ในภาคใต้มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก จึงมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม เช่น เทศกาลฮารีรายอ

▲ อาหารภาคใต้มีส่วนผสมของเครื่องเทศหลายชนิด มีรสชาติจัดจ้าน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

รู้เรื่อง ภูมิศาสตร์

แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

๑. ส่งตัวแทนออกมาจับสลากเลือกหัวข้อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย
๒. ร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย
๓. ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล แล้วออกมานำเสนอผลการวิเคราะห์หน้าชั้น

๔ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบันเป็นอย่างไร และส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การเติบโตทางเศรษฐกิจ รูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ ทำให้มีการก่อสร้างเมือง นิคมอุตสาหกรรม เส้นทางคมนาคมในภูมิภาคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย

๑ ภาคเหนือ

การที่ภาคเหนือมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ทำให้มีการขยายตัวของเมืองและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจังหวัดใหญ่ๆ และเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ส่งผลให้พื้นที่ทางการเกษตรลดลง เนื่องจากต้องนำพื้นที่มาใช้ในการก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง เช่น บริเวณพื้นที่ภูเขาในจังหวัดน่าน ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง กลายเป็นภูเขาหัวโล้น ส่งผลให้สภาพอากาศร้อนขึ้น และการเกิดไฟป่า การเผาป่า และการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทำให้เกิดปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนและการท่องเที่ยวภายในภูมิภาค

▲ ภูเขาหัวโล้นที่เกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูก

๒ ภาคกลาง

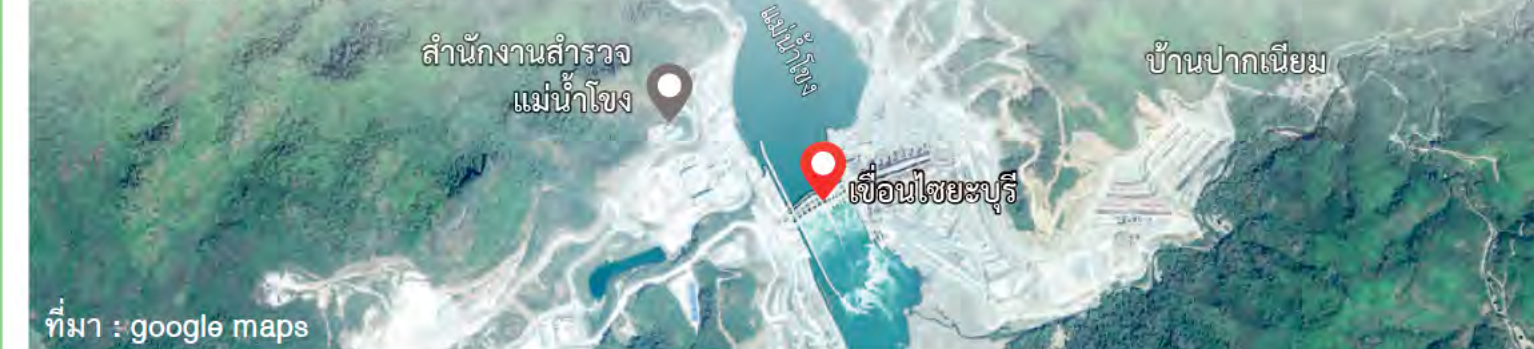
การที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความเจริญ จึงเป็นพื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมและมีการขยายตัวของเมืองสูง เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลให้พื้นที่ทางการเกษตรลดลง จังหวัดที่เป็นเขตอุตสาหกรรม เช่น จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี สระบุรี ปทุมธานี อุดรธานีมีปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ส่วนบริเวณที่อยู่ติดทะเลประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้บางพื้นที่จมน้ำทะเล เช่น ทะเลเขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนสูญเสียแหล่งอาชีพและที่อยู่อาศัย

▲ การขยายตัวของเมืองและชุมชนทำให้สูญเสียพื้นที่ทางการเกษตร

๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

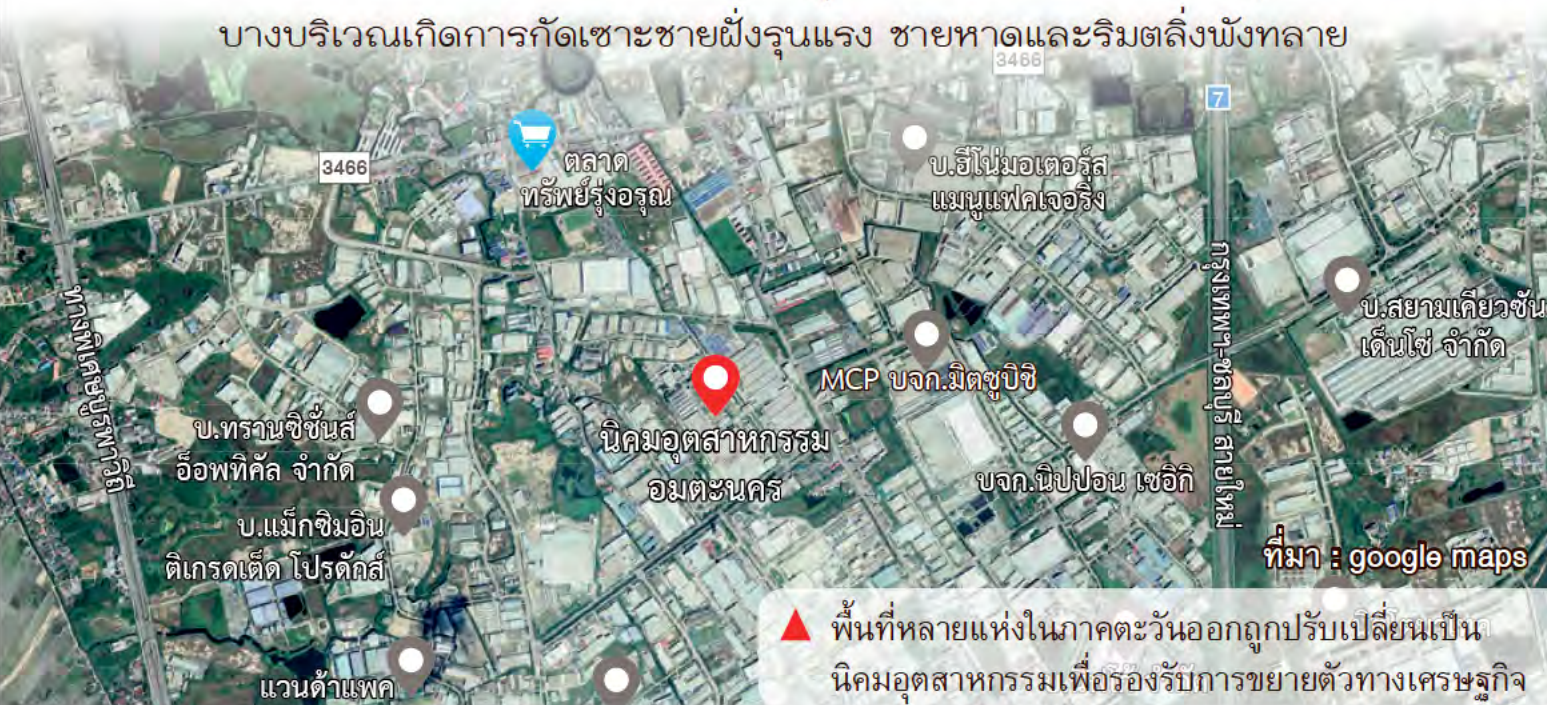
การที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งที่ราบและมีความแห้งแล้ง การขยายตัวของเมืองจึงเกิดตามจังหวัดใหญ่ๆ ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ เช่น จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรลดลง มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำพื้นที่มาใช้ในการเกษตร ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ ทำให้ประสบภัยแล้งเป็นประจำทุกปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้เพาะปลูกและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของประเทศจีนและลาว ทำให้ปริมาณน้ำและกระแสน้ำในแม่น้ำโขงเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

▲ การสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงส่งผลให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงตอนล่างลดน้อยลง

๔ ภาคตะวันออก

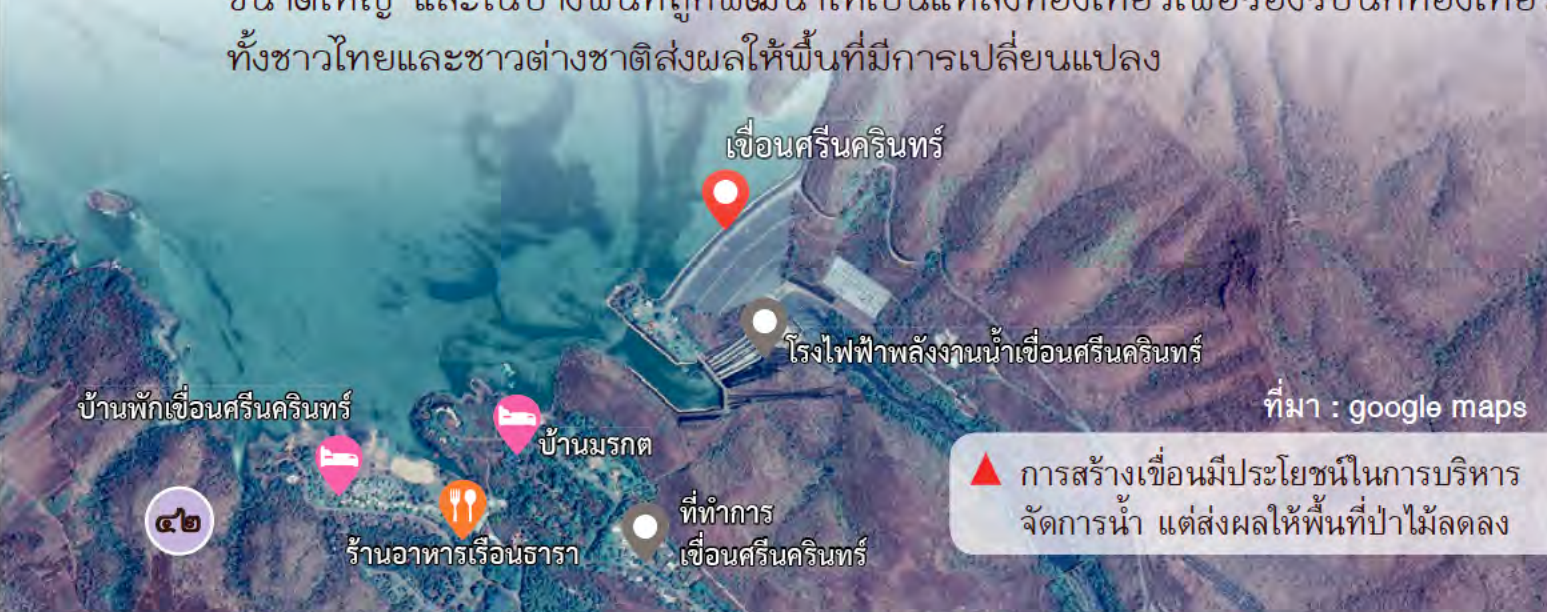
เมื่อเศรษฐกิจมีการขยายตัว พื้นที่หลายแห่งของภาคตะวันออกมีการปรับเปลี่ยน โดยพื้นที่ในภาคเกษตรกรรมจะถูกเปลี่ยนไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและบริการที่มีการขยายตัวอย่างสูง นอกจากนี้ การกัดเซาะชายฝั่งส่งผลให้พื้นที่ชายฝั่งภาคตะวันออก เกิดการเปลี่ยนแปลง บริเวณชายฝั่งจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี มีการสร้างท่าเรือ มีการขยายตัวของชุมชนลงไปในทะเล รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การลดลงของพื้นที่ป่าชายเลน ตลอดจนความรุนแรงของคลื่นลมและอื่นๆ ส่งผลทำให้พื้นที่บางบริเวณเกิดการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรง ชายหาดและริมตลิ่งพังทลาย

▲ พื้นที่หลายแห่งในภาคตะวันออกถูกปรับเปลี่ยนเป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

๕ ภาคตะวันตก

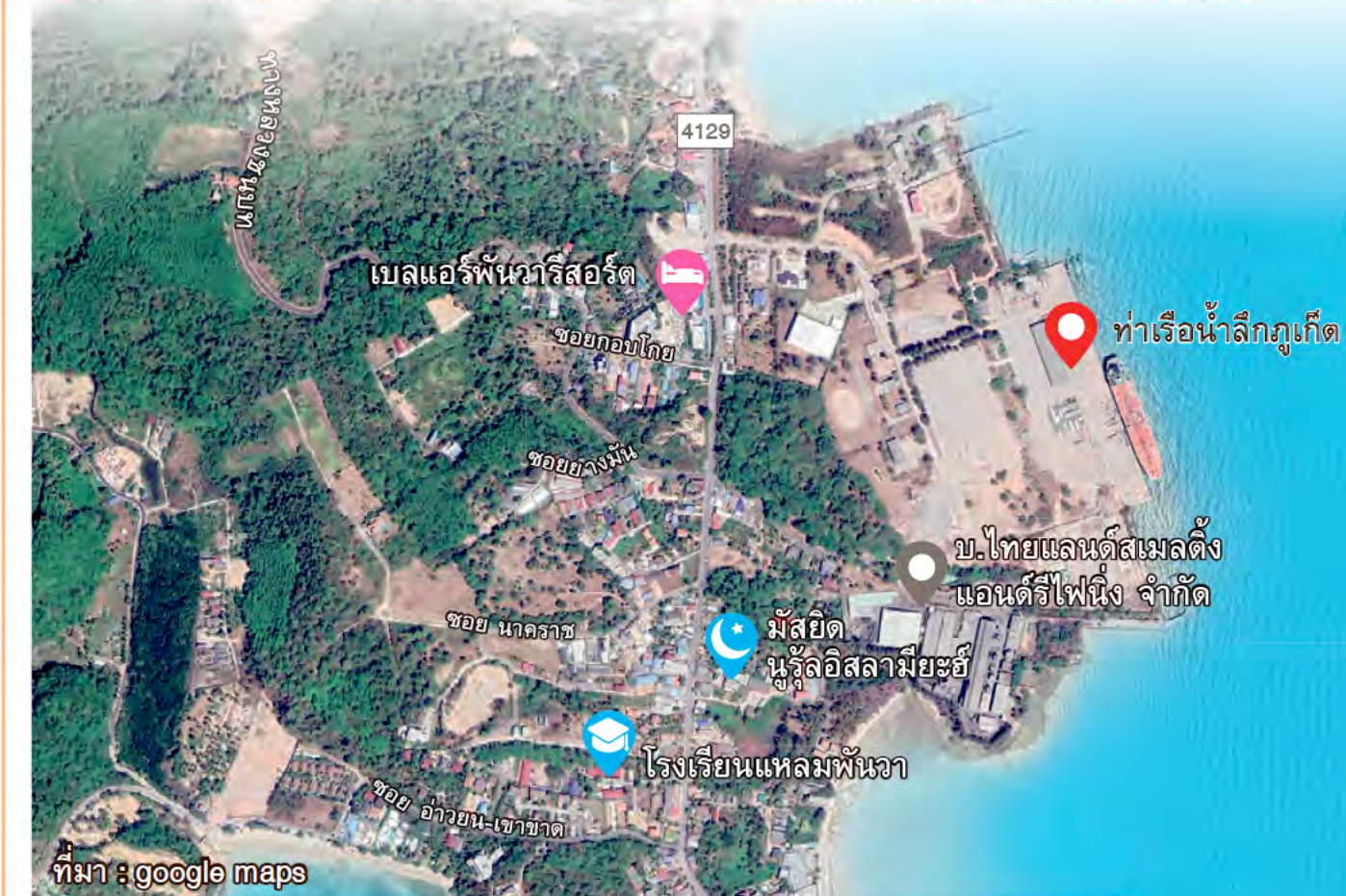
พื้นที่ในภาคตะวันตกมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้ประโยชน์ มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่ทันสมัย มีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ และในบางพื้นที่ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติส่งผลให้พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลง

▲ การสร้างเขื่อนมีประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำ แต่ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง

๖ ภาคใต้

ภาคใต้ของประเทศไทยมีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและระบบสาธารณูปโภค พื้นฐานอย่างต่อเนื่อง พื้นที่เกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง เพราะถูกปรับเปลี่ยนเพื่อใช้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขั้นต้น เช่น โรงงานแปรรูปยางพารา โรงงานผลิตน้ำมันปาล์ม ส่วนพื้นที่ริมฝั่งทะเลถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก รวมถึงการเลี้ยงกุ้ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ตลอดจนการกัดเซาะชายฝั่ง ก็ส่งผลให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลเปลี่ยนแปลงไป

▲ การพัฒนาสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ริมชายฝั่งทะเล เช่น การสร้างท่าเรือน้ำลึก รีสอร์ท โรงแรม ล้วนส่งผลให้ลักษณะชายฝั่งทะเลแต่เดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง

รู้เรื่อง ภูมิศาสตร์

แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

๑. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย
๒. ร่วมกันวิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยมีสาเหตุมาจากอะไร และส่งผลอย่างไร
๓. ออกมานำเสนอหน้าชั้น

เราสามารถใช่แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ศึกษา ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ซึ่งลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยล้วนมีปฏิสัมพันธ์ต่อประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่

